

Dobrodružstvá sardinky

V BIBIANE o kolobehu vody v prírode

20. 10. 2011 – 1. 4. 2012

Výstava bola inšpirovaná vetou: „*Zastavte Zem, chcem vystúpiť!*“ Slová amerického spisovateľa Kurta Vonneguta vyjadrujú znepokojenie nad prehlbujúcou sa nerovnováhou v prírode, pod ktorou je podpísané celé ľudstvo. Ale keďže vystúpiť z rozbehnutého vlaku očividne nejde, treba hľadať spôsob, ako dôjsť do cieľa a nezabiť sa. Dá sa to vôbec?

Začiatok všetkých vecí je vo vode. Z vody všetko vzniká a všetko sa do nej v zániku vracia.

(Thales z Milétu , 613-543 p. n. l.)

VODA je jeden zo základných prvkov našej planéty. Pokrýva jej dve tretiny. Preto sa naša ZEM volá aj MODRÁ PLANÉTA. A práve voda je hlavnou „postavou“ našej výstavy. Tou ďalšou, rovnako dôležitou, je jedna z hŕfu sardíniiek, vďaka ktorej sa deti dozvedia niečo z toho, čo sa deje pod morskou hladinou. Pri realizácii výstavy nám pomohli dokumentárne filmy J. Y. Cousteaua.

JAQUES-YVES COUSTEAU bol francúzsky prieskumník, potápač, námorník, vynálezca, filmár, organizátor. Ako prvý človek sa potopil do hĺbky 60 metrov vďaka prístroju, ktorý vyna-

šiel. Objavil krásu podmorského sveta i opojenie z hĺbky, ktoré dokázal sprostredkovať aj ľuďom, čo sa v živote nepotápači. Bol veliteľom výskumnej lode Calypso, ktorú kúpil za vlastné peniaze. Z nej nakrútil viacero filmov, za ktoré získal najvyššie ocenenie filmového sveta, OSCARA. Jeho ideálom nebol Homo sapiens (Človek múdry), ale Homo aquaticus (Človek vodný). Ľudstvo mu vďačí za objavenie a priblíženie úžasného sveta pod vodou, o ktorom stále vieme tak málo.

Ale vráťme sa k našej sprievodkyni, s ktorou sa vyberieme na cestu podmorským svetom. Ak máte skafander, žiaden problém. Ak nie, môžeme ísť so sardinkou aspoň s prstom na mape.

SARDINKA: „**AHOJTE, SOM SARDINKA.** Zatiaľ ešte nemám meno, ale páčilo by sa mi meno – napríklad sardinka INKA alebo JULINKA alebo... (Aktivita pre deti: vymýšľanie mena pre sardinku).

Krátky sprievod výstavou:

V prvej miestnosti sa zoznámime so základmi kolobehu vody v prírode. KOLOBEH VODY na Zemi je v podstate najväčší prírodný kolobeh. Je udržiavaný v pohybe slnečnou ener-

giou. Voda sa vyparuje, para sa zráža a vznikajú oblaky. Keď sú oblaky príliš ťažké, na Zem padá dážď, sneh alebo krúpy. Časť vsiakne do pôdy, časť padá do vody, časť steká po povrchu a veľká časť sa zasa odparí a para sa zráža...a zasa pekne všetko dokola...

V druhej miestnosti „prší“. Všade sú kvapky, ktoré sa premieňajú na iné skupenstvá vody. Voda je pre život nevyhnutná. Ľudské telo obsahuje 62% vody a niektoré vodné živočích (medúzy) pozostávajú z 98%.

V tretej miestnosti zistíme, prečo je morská voda slaná, prečo morské kryhy nie sú slané, čo je to príliv a odliv a ako sa správajú morské prúdy.

SLANÁ VODA: Oceány a moria sú slané, pretože rieky do nich prinášajú dažďovú vodu, ktorá minerály hornín

rozpúšťa milióny rokov. **PREČO MORSKÉ KRYHY NIE SÚ SLANÉ?** Pretože väčšina soli sa pri zamŕzaní vyparuje. A preto morský ľad obsahuje iba trochu soli a pláva na hladine, lebo je redší ako morská voda.

PRÍLIV A ODLIV: Príliv a odliv je približne 6 hodinový cyklus, ktorý sa zmení zakaždým, keď sa Zem pootočí o 90 stupňov. Slnko spôsobuje, že prílivy a odlivy sú intenzívnejšie. Najsilnejšie prílivy a odlivy nastávajú, keď sú Zem, Mesiac a Slnko na jednej priamke. Najväčšie rozpätie prílivu a odlivu v Európe je na pobreží Atlantického oceánu vo Francúzsku v zátokke Mont-Saint-Michel, kde dosahuje až 14 metrov.

MORSKÉ PRÚDY: Morský prúd označuje masu vody, ktorá sa v moriach a oceánoch premiestňuje z jed-

ného miesta na druhé. Príčinami vzniku prúdenia sú: rozdielna slanost vody v rôznych hĺbkach, prúdenie vzduchu v prízemných vrstvách atmosféry a vyrovnávanie množstva vody medzi jednotlivými oblasťami morí a oceánov. Najznámejšie prúdy sú teplý Golský a studený Atlantický. V roku 1992 sa vynorili v severnom Pacifiku stovky plastových kačičiek. Zapríčinil to prevrätovaný kontajner s hračkami, ktorý stroskotal na opačnej strane oceánu. Oceánograf Curtis Ebbesmeyer mapoval miesta na pobreží, kde sa našli kačičky, a vďaka tomu zistil, ako „pracujú“ morské prúdy a víry.

V štvrtej miestnosti sme v morských hĺbkach. Napriek veľkému výskumu morských hĺbok, ostáva ešte veľa tajomstiev a záhad. To sme využili pri realizácii výstavy, kde tieto záhady ožívajú. Napr. námornícke legendy sú plné hrôzostrašných obrov vynárajúcich sa z útrobov oceánu, aby pohltili lode, ba i celé ostrovy. Hlbo-

komorské živočíchy majú špeciálny životný cyklus. Vzhľadom na ťažkú dostupnosť ich teritória sa to možno ani nikdy nedozvieme.

V piatej miestnosti sa stretneme s rozprávkovými postavami z morských hĺbok. Tieto bytosti od nepamätí zamestnávali ľudskú predstavivosť. Darilo sa im hlavne preto, že morské dna zostali človeku prakticky neprístupné.

Cesta sardinky, plastových kačičiek, ale aj malých návštevníkov BIBIANA-NY sa končí. Ak naša sardinka aspoň trochu pomohla nazrieť do fungovania vôd morí a oceánov, tak svoju úlohu splnila.

Scenár: Mirka Pavelková
Dramaturgia: Pavel Uher, Eva Čárska
Výtvarno-priestorové riešenie: Zuzana Malcová

Eva Čárska

